

РУХ НЕОЛОГІЗМІВ У СФЕРІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Повномасштабна війна, пандемія та інші явища нової реальності знайшли відображення у мові, яка є чутливою до суспільних змін. Так як право орієнтовано на регулювання суспільних відносин, воно покликано відбивати будь-які зміни задля збереження стабільності та сталого розвитку. Відповідно, сучасна юридична мова не залишається осторонь. Мовці, а з ними й мова, швидко адаптуються, відповідно, нові терміни з'являються, змінюються та зникають.

Діджиталізація, лізинг, сублізинг, локдаун, блекаут, оферта, трейдер, пут опціон, спліт, роялті, мобінг, віртуальний актив, е-гривня, ід карта, е-паспорт – неологізми. Це терміни, які виникли на сучасному етапі розвитку суспільства і віддзеркалюють оточуючий світ.

Багато науковців присвятили свої роботи дослідженню неологізмів англomовного походження в сфері юриспруденції. *Новизна* цієї дослідницької роботи полягає у висвітленні цієї теми на сучасному етапі, а саме в період загарбницької війни на теренах України.

Метою даної роботи є аналіз сучасних тенденцій виникнення та поширення неологізмів, що походять з англійської мови, у сфері юриспруденції в умовах нової реальності на теренах України. Для досягнення цієї мети поставлені *наступні завдання*:

- стисло проаналізувати базові терміни;
- дослідити новоутворені терміни, що виникають у фінансово-правовій сфері;
- проаналізувати неологізми, які поширюються в сфері адміністрування;
- зробити висновки щодо ролі виникнення та поширення неологізмів у сфері юриспруденції в умовах нової реальності в Україні.

Об'єктом дослідження є неологізми англomовного походження, що виникають в умовах нової реальності в Україні.

Предметом дослідження визначається аналіз неологізмів англomовного походження, що з'являються в нормативних актах, постановах та законах України.

Методи дослідження. У процесі дослідження були використані: метод суцільної вибірки неологізмів з документів різних типів; метод лінгвістичного опису та спостереження для систематизації матеріалу.

Практична і теоретична цінність: дане дослідження може бути застосованим у курсі сучасної лексикології.

Основна частина. Відомо, що юриспруденція не є найактивнішою «галуззю-постачальником» нових слів. До таких сфер життя переважно відносяться ЗМІ та ІТ. Наприклад, галузь АйтІ збагатила мови світу нагальною лексикою, а саме сайт, акаунт, логін, пароль, спам, веб-розробник, сеошник,

есеємщик, модератор тощо. Окремо слід виділити індустрію моди, популяризацію здорового способу життя та мистецтво. У нормативно-правових актах фіксуються численні терміни з різних галузей життя, тому юрист має бути обізнаним в будь-якій професії [3].

Слід зазначити, що неологізм перестає вважатися новотвором, коли стає загальнозживаним і потрапляє до словників української мови. Це явище відбувається, коли Word-форматування перестає підкреслювати потенційне слово-новотвір хвилястою червоною лінією, якщо до того часу його не віднесли до категорії архаїзмів [3].

Багато науковців приділяють увагу дослідженню питання неологізмів. І. Бентам в своїй роботі наголошує: «якщо законодавець прагне лаконічності, він не може обійтися без неологізмів. Але ці нові слова повинні приурочуватися до дійсно нових понять та положень, вони мають чеканитися на монетному дворі загального щастя, тобто на дворі розуму та загальної користі» [2, с. 77].

О.О. Ушаков зауважував: «Необхідність неологізмів у правотворчості пояснюється запитом та потребами суспільного життя. Їх створює та вводить в обіг законодавець, використовуючи рекомендації юридичної науки, публіцистики, громадськості. За умови багатства мови, штучні слова слід утворювати на національній мовній основі. Це не означає, що не можна використовувати й іншомовну лексику, зокрема, якщо вона отримала міжнародне значення й визнання» [2, с. 76].

Як відомо, багато юридичних термінів походять з латинської мови, адже це мова науки, юриспруденції, дипломатії, освіти, мова римського права, яка стала взірцем для наслідування. Терміни, що походять з латини, з часом змінили статус з неологізмів на інтернаціоналізми, ставши постійно зживаними. Наприклад, укр. кодекс з лат. «codex»; укр. амністія з лат. «amnestia», укр. кримінологія з лат. «crimen» + грец. «logos». До цього переліку належать терміни адвокат, акт, алібі, делікт, екстрадиція, інавгурація, конституція, політика, факт, юстиція тощо [4, с.1].

В юридичній сфері найпоширенішими є неологізми англійської мови походження. Беззаперечний факт, що англійська, набувши статус глобальної мови, широко використовується в міжнародній комунікації і є джерелом утворення нових термінів в юридичній, економічній, соціальній, політичній галузях суспільного життя країни.

Наприклад, терміни, що поширені у фінансово-правовій сфері та пов'язанні з новітніми рухами та технологіями, вже затвердженні в нормативно-правових актах. До таких належать:

- лізинг, сублізинг- форма фінансової оренди. Термін був затверджений У ЗУ «Про фінансовий лізинг». З англійської leasing — оренда, майновий найм, sublease – субаренда. Ці терміни набувають популярності [12];
- трейдер, слово вперше з'явилося у ст 55 ЗУ «Про ринок електричної енергії» [11];
- спліт – процедура, передбачена ЗУ № 1069-2, означає ліквідацію національної комісії державного регулювання ринків фінансових послуг і поділ її функцій між НБУ та нацкомісією з цінних паперів та фондового ринку. Слово запозичене з англійського split – розщеплюватися, розколюватися [8];

- пут опціон – фінансовий контракт, що дає право, але не зобов'язання, на продаж цінних паперів, товарів, валюти чи фінансових інструментів. Неологізм був закріплений у ЗУ «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [7];

- роялті - платежі за користування, з англійської - плата за право користування патентом. Цей неологізм був закріплений у Податковому кодексі України. [5];

- віртуальний актив, термін, що закріпився в щойно прийнятому ЗУ «Про віртуальні активи» [6].

Окрім того, виділяють групу неологізмів, що утворюються за допомогою префікса євро-, наприклад: євроінтеграція, Євромайдан, євроінтегратор, Євроюст. Більшість з них є загальноновживаними [1].

Серед неологізмів, що входять в мову, слід розмежовувати юридичній термін як цілком офіційну, узаконену назву правового поняття і професіоналізм — напівофіційне слово, сферою уживання якого є , як правило, усне професійне мовлення.

Багато слів-неологізмів прийшло в мову з появою пандемії, що мала глобальний характер, і пов'язано з карантинном. До таких відносять слова локдаун, коронаскептик, інфодемія. Більшість з них виходить зі вжитку, або вже залишились у минулому. Хоча, слово дистанційка в усному професійному мовленні є актуальним і дотепер.

Останні роки в Україні, унаслідок появи нових методів управління, проводилися важливі реформи в сфері адміністрування, а з ними виникли чисельні неологізми. Наприклад, е-декларування, е-податки, е-тендер, е-урядування, е-паспорт для виїзду за кордон, діджиталізація, декомунізація тощо. Більшість з них стали загальноновживаними і втратили статус неологізмів. Важливим є ЗУ № 1368-IX, який закріплює на законодавчому рівні визначення е-паспорта і прирівнює його до фізичних аналогів [9].

Як відомо, після подій 24 лютого, з метою регулювання нових суспільні відносин, у законодавстві України відбулося багато змін, які знаменували появу великого числа неологізмів. Назвемо деякі з них:

- слово блекаут набуло великого поширення;
- мобінг - форма психологічного тиску на співробітника у колективі, з метою його звільнення. Неологізм з'явився у КЗпП задля захисту прав робітників у період воєнного часу;
- внутрішньо переміщена особа – термін виник на початку війни і закріплений у ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [10].

Висновки. У ході даного дослідження було встановлено, що неологізми вирізняються унікальними смисловими відтінками, контекстами та інтерпретаціями. Суспільство, світ, технології не стоять на місці, отже, і мова розвивається. У всіх без винятку сферах життя відбуваються зрушення і поява нових явищ, звідси, нових словотворень, які збагачують та урізноманітнюють нашу мову.

Перспективи пошуків у напрямку дослідження означеної проблеми вбачаються в подальшому вивченні, аналізі та систематизації неологізмів англomовного походження, що виникають у сфері юриспруденції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Костюк, Ю.В. (2017). *Афіксальне словотворення суспільно-політичної неолексики. Лінгвостилістичні студії.* № 7. С. 78-84. URL: https://www.researchgate.net/publication/349770_Afiksalne_slovotvorennia_suspilno-politichnoi_neoleksiki (дата звернення: 03.03.2023).
2. Любченко, М.І. (2015). *Юридична термінологія: поняття, особливості, види* : монографія. Харків : «Права людини», 280 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17318/1/Lubchenco_mon-2015.pdf (дата звернення: 03.03.2023).
3. Неологізми. Слова-космополіти. Портал присвячений розвитку української культури, Рідної Віри. URL: <https://www.ridivira.com/uk/suspilstvo/ukrainska-mova/neolohizmy-slova-kosmopolity-2>(дата звернення: 15.03.2023).
4. Нечитайло, С. І., Геладзе С. В. (2017). *Способи творення юридичних термінів. Українська мова на порубіжжі ХХ–ХХІ сторіччя: мовознавчий та лінгводидактичний аспекти: матеріали конференції.* Бердянськ. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/MNPKMF17_106.pdf (дата звернення: 03.03.2023).
5. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 03.03.2023).
6. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 03.03.2023).
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів : Закон України від 19.06.2020 р. № 738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text> (дата звернення: 03.03.2023).
8. Про затвердження переліку видів продукції, щодо яких органи державного ринкового нагляду здійснюють державний ринковий нагляд : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1069. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1069-2016-p#Text> (дата звернення: 03.03.2023).
9. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20.11.2012 р. № 5492-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text> (дата звернення: 03.03.2023).
10. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 03.03.2023).
11. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13.04.2017 р. № 2019-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення: 03.03.2023).
12. Про фінансовий лізинг : Закон України від 04.02.2021 р. № 1201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text> (дата звернення: 03.03.2023).